

CĂRȚILE ȘI AUTORITĂȚILE

Vlad POHILĂ

Cîteva împrejurări, una mai diferită decît alta, m-au determinat să scriu acest editorial, poate cel mai scurt, dar și cel mai trist din cîte am redactat pînă în prezent, de aproape zece ani. De ce ar fi trist un editorial? Deoarece scriu cu bucurie despre cultura de la noi, oricît de dramatică, tragică, agonică chiar ar fi situația în care se află cultura, și mă indispun cînd trebuie să mă refer și la politică. Dar de ce să fie și succint? Pentru că scriu cu plăcere și, cît mai mult posibil, despre cultură, dar cu totul anevoie mă apuc să abordez teme politice.

Să luăm însă pe rînd, împrejurările ce m-au făcut să ticluiesc așa, și nu altfel, articolul de fond din acest număr de *BiblioPolis*. Am citit, cu cîteva săptămîni în urmă, o tabletă a unui scriitor japonez – un nume necunoscut mie, dar se vede că are în țara sa un bun nume, de vreme ce se adresează întregii comunități japoneze, în paginile *Toyo Keizai*, un ziar cu difuzare națională. *Sînt oare politica și cultura lucruri diferite?* – așa se intitulează respectivul articol, care nu e decît un pretext pentru ca autorul să le reproșeze colegilor de breaslă, adică oamenilor de cultură și de știință, că nu se implică suficient de energic în politică, de exemplu, lăsînd exclusiv pe seama politicienilor unele probleme de importanță majoră pentru popor și țară, cum ar fi „teritoriile litigioase”, „pierdute provizoriu, dar întru totul recuperabile”. (Noi știm despre niște pămînturi, mai ales insule, din Extremul Orient, disputate de Japonia și de Rusia, dar probleme similare japonezii au și cu chinezii, cu sud-coreenii și chiar cu americanii.) Pentru a demonstra importanța și necesitatea implicării scriitorilor, artiștilor, învățaților în politică, autorul citat

face trimitere la somități ale trecutului cultural european ca Beethoven (care a compus *Simfonia eroică* în semn de admirație față de Napoleon), Goethe (a slujit cu multă credință la curtea ducelui de la Weimar), Chopin (a scris un *Studiu revoluționar* pentru a încuraja starea de spirit a conașionalilor ce fuseseră învinși într-o luptă inegală cu armata Rusiei țariste), Maurice Ravel (ii desconsidera pe artiștii care cred că a crea înseamnă a te detașa de frămîntările poporului) etc. (pentru amănunte, a se vedea traducerea în rusă a articolului cu pricina: <http://www.inosmi.ru/world/20121212/203227823>).

Oricine ar citi asemenea materiale, se va gîndi, vrînd-nevrînd, și la relația dintre politică și cultură de la noi. Atîta doar că în R. Moldova nu știi cît de justificat ar fi un reproș la adresa oamenilor de cultură că nu s-ar „băga” în politică. Poate nu ca Goethe sau Chopin, și nici cum ar dori scriitorul japonez de la care am pornit, însă nu puțini scriitori, artiști, cercetători basarabeni din ultimele două decenii s-au aflat mereu pe baricadele politicii. Unii, au fost chiar în față, alții s-au postat cît mai aproape de liderii unor partide influente și chiar pe lîngă conducătorii de stat. Unii au păstrat o linie de „conlucrare” cu mai tumultuoasa istorie a statului independent R. Moldova. Însă, după cum ați priceput și Dvs., pentru alt fel de conlucrare a intelectualilor cu autoritățile optează scriitorul japonez. În plus, situația existentă la noi trebuie privită din alt unghi de vedere decît o face japonezul, de unde reiese că tocmai invers ar trebui pusă problema cu referire la R. Moldova: în ce măsură și cît de eficient se implică în cultură politicienii noștri – miniștrii, deputații, primarii etc.; cît de bine înțeleg aceș-

tia că nu numai oamenii, nu numai businessul, ci și o sală cu tablouri, un fond de carte, ba și niște instrumente muzicale au nevoie de grija, de atenția autorităților.

Or, se creează impresia că unii politicieni de la noi au teamă de cultură, de oamenii din această sferă de activitate. Sau, dacă nu au teamă, atunci îi apucă un fel de alergie, și la sigur mulți dintre ei manifestă o indiferență soră cu aroganța, amintindu-și de bieții „ostași ai frontului cultural” doar în ajutorul campaniilor electorale. Fără a se gândi măcar că succesul unei campanii electorale poate fi asigurat numai printr-o colaborare strânsă și permanentă cu oameni de cultură, cu toți cei care activează în acest domeniu și cu numeroșii prieteni ai acestora. Bunăoară, un politician ce frecventează o bibliotecă, implicându-se, din când în când, în programele ei, devine prieten nu numai al echipei de bibliotecari, dar și al numeroșilor cititori sau utilizatori-vizitatori ai respectivei instituții de cultură. Cel mai curios e că dovezi ale acestei afirmații-axiome nu trebuie căutate tocmai în Japonia, ci infinit mai aproape de noi.

La începutul toamnei din anul ce tocmai trece, am asistat la o întrunire a bibliotecarilor din municipiu. Pe ordinea de zi a întrunirii figura și împărtășirea unor impresii și experiențe din munca bibliotecarilor, adunate în timpul unei recente vizite în Letonia. Mariana Harjevschi, directoarea Bibliotecii Publice de Drept, povestea cu elan și (se prea poate) cu o undă de invidie, despre admirabila stare în care se află bibliotecile dintr-un „orășel din Letonia”, cum zice dînsa, avînd în vedere orașul-port Ventspils, situat la vest de Riga. Celor veniți la întrunirea în cauză li s-a prezentat și un scurt film, din care se vedea limpede cît de bine o duc cele patru sau chiar cinci biblioteci din acest tîrg leton (totuși, nu chiar mic, avînd o populație de 45 mii de locuitori, din totalul de 2,1 de milioane, cît are Letonia). Auditoriul asculta cam nedumerit această frumoasă poveste: știm că

în Uniunea Europeană, după Grecia sau poate chiar înaintea acesteia, cu cele mai multe dificultăți se confruntă Letonia, ca și celelalte două țări baltice, ca și alte câteva state ex-socialiste (inclusiv România și Bulgaria). Cu toate astea însă, un oraș leton, nici prea mare, nici prea mic, oferă un exemplu de prosperitate – în domeniul culturii cel puțin, cu certitudine în sfera bibliotecară.

M-am văzut nevoit să fac o remarcă, după ce am întrebat-o pe vorbitoare: „Dar v-au spus acolo, în Letonia, că acest oraș, Ventspils, are un primar cum foarte puține orașe sau municipii din lume speră să aibă?” M-am implicat în discuție numai și numai pentru a nuanța și a clarifica lucrurile: cheia succeselor din tîrgul leton se află în personalitatea neordinară a dlui primar, Aivars Lembergs, un politician și manager care, mulți ani la rînd deja, în topurile gen „Cei mai influenți letoni” face o serioasă concurență președintelui și prim-ministrului Letoniei, unor lideri de partide, unor miniștri, tuturor primarilor... ba chiar și unor artiști deosebit de iubiți de întregul popor.

Ca un vechi și constant admirator al popoarelor baltice, al Letoniei inclusiv, am citit numeroase materiale despre Ventspils și gospodarul său. Avînd o pondere economică solidă, determinată de portul ce asigură tranzitarea unui volum uriaș de mărfuri din Rusia spre Occident și invers, Ventspilsul este, în ultimul timp, totuși mai puțin cunoscut grație performanțelor de ordin economic. Nu că acestea ar lipsi. Nu; pur și simplu, primarul Aivars Lembergs este omul care înțelege că viața nu se limitează la bunurile materiale. Este adevărat că la Ventspils locuitorii au venituri comparabile cu cele de la Riga (nici un alt oraș din Letonia nu intră în vreo concurență cu capitala țării lor). Dar, iarăși, nu remunerarea a adus celebritate acestui oraș. La Ventspils funcționează un post local de radio și altul TV, care au ascultători, respectiv, spectatori și în multe alte județe ale Letoniei. Primăria (cu un consiliu din 13 deputați, repet, la

cam 50 de mii de locuitori) editează două ziare, fiecare avînd versiune în letonă și în rusă, inclusiv unul cu difuzare gratuită; ambele apar bisăptămînal (așadar, ca și ziarul *Capitala* de la Chișinău, numai că acolo fiecare număr are 16-24 de pagini). Cu adevărat faimoase în toată Letonia sînt echipele de fotbal, de baschet și de orientare sportivă – fiecare din aceste echipe plasîndu-se ani la rîndul în fruntea campionatelor naționale, precum și la campionate ale Europei. Despre bibliotecile de la Ventspils, bibliotecarii noștri au aflat în cadrul întrunirii la care m-am referit deja; voi preciza doar că dotarea lor, echipamentele adică, se apropie de standardele occidentale, iar achiziția de carte, datorită frumoasei ambiții a primarului, a fost echivalată cu cea a Bibliotecilor Naționale din Riga, mai simplu spus, fondurile se îmbogățesc conform *Legii Depozitului Legal*.

Da, se mai spune că primarul de Ventspils e un excentric. Posibil, căci la începutul recesiunii de acum cinci-șase ani, cînd valuta națională a Letoniei, lats-ul, dădea semne că se clatină, Aivars Lembregs a atenționat conducerea Băncii Naționale de la Riga și conducerea de stat că, dacă nu se vor lua măsuri urgente, el se va vedea nevoit să ia măsuri private, „separatiste”, de protejare a locuitorilor din orașul și județul Ventspils, introducînd o valută locală, venta, „legată” direct de euro... Deși are zilnic ore de audiență la Primărie, pentru cetățeni, A. Lembregs comunică cu ei și prin Facebook și Twitter... Nu mai spun că nu există eveniment mai răsărit la Ventspils – meci de fotbal, expoziție de artă, conferință a cadrelor didactice, lansare de carte, premieră teatrală, aniversare istorico-culturală de rang local etc. – la care să nu fie prezent dl primar. De regulă, merge prin orașul natal „pe jos, ca apostolii”, adeseori rugînd trecătorii să înceteze a-l elogia și a-i mulțumi pentru felul cum lucrează, deoarece – zice primarul de Ventspils – „nu fac decît să-mi onorez obligațiile asumate la alegeri”. Iar ales a fost Aivars Lembregs de foarte multe

ori, din 1991. Nu e o exagerare în fraza „de foarte multe ori”, deoarece, în afara alegerilor la termen – acestea ar avut loc din 1990 pînă în 2012 de vreo cinci-șase ori – locuitorii Ventspilsului au fost nevoiți să facă și alegeri repetate, și suplimentare... – atunci cînd adversarii politici ai lui A. Lembregs au încercat să zădărnicească votul unanim al orășenilor. Ei efectiv au luptat pentru a-și alege și a-și realege conducătorul în care au maximă încredere, îl respectă, ba chiar îl și iubesc, cum au declarat, mai anul trecut, la un miting de protest față de urzilele neprietenilor primarului: „Să ne propuneți voi pe altcineva și cu stea (roșie cu cinci colțuri? a lui David? – nu era clar) în frunte, că noi tot pe Aivars îl vrem primar!”

Nu încapă vreo îndoială că succesul primarului din orașul leton Ventspils are la bază o solidă implicare în viața cotidiană a concitadinilor săi, adică are în vedere, în primul rînd, aspectul material, economic. Totodată însă, faptul că acest lider abordează fără discriminare evenimentele majore din urbe, e o dovadă a unei înțelegeri adînci a psihologiei oamenilor, a vieții, a stării reale de lucruri. Primarul face benzinării, deschide pizzerii, fondează asociații etc., dar reușește să ajungă și la lansări de carte, la spectacole, la inaugurarea unor expoziții sau festivaluri.

Iată că v-am și prezentat, fără să vreau, un lider din provincia letonă, care oferă un exemplu de implicare eficientă a politicii în cultură. Tocmai de aceea, în zilele cînd Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a sărbătorit 135 de ani de la fondare, am fost tentat, pentru o clipă, să-l invit la cele mai frumoase festivități ale noastre pe dl Aivars Lembregs, faimosul primar de Ventspils, Letonia. Cu certitudine, ar fi găsit timp pentru a ne onora cu o vizită (fie ea și „fulger”), sută la sută că ar fi dat o notă bună eforturilor continui depuse de harnicele, neobositele noastre bibliotecare, angajate în cele 30 de filiale ale principalei biblioteci a municipiului nostru drag Chișinău.